

Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk

nr. **3**, jaargang **10**, maart 2010

Uitgave: 8 PSO's en NvD. Redactie: Wim Keizer, tel. 023 – 5546387, e-mail wkeizer@soobbozh.nl

---

Van de redactie

In de Nieuwsbrief van februari publiceerde ik elf openstaande vragen. We zijn een maand verder, maar die vragen staan nog allemaal open. Op 8 maart hield het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB) een bijeenkomst voor “kritische vrienden” (wat wil zeggen: voor iedereen die er zin in had naar de SIOB-burelen in Den Haag te komen). Het concept-beleidsplan (waarvan een samenvatting in dit nummer) werd toegelicht. Namens de Stichting Bibliotheek.nl vertelden **Wilfried Hoffman** en **Michiel Laan** iets over de *Nederlandse Bibliotheek Catalogus*. Dat is een bak met titels die pas een catalogus wordt als bibliotheken er hun holding-gegevens aan koppelen. Het bleek dat het in december aangekondigde gesprek met NBD/Biblion over zijn *Centrale Catalogus voor Openbare Bibliotheken (CCOB)* nog gevoerd moet worden. Michiel meldde dat dit zal gebeuren nadat de aanbestedingen (waarvan de inschrijftermijn begin februari eindigde) zijn geregeld.

Wordt de centrale catalogus een dure Rolls Royce waarmee iedereen die dat wenst de *Harvard Business Review* snel digitaal kan vinden of een betaalbaar autootje voor gewone bibliotheekgebruikers? Of kan het beide tegelijk? Op die vragen kwam nog geen antwoord.

De Vaste Kamercommissie van OCW maakt zich zorgen over de relatie tussen de OCW-gelden en de te verwachten gemeentelijke bezuinigingen. Maar ja, zo zei staatssecretaris **Marja van Bijsterveldt**, we hebben *gemeentelijke autonomie*. Zij zal de zorgen overbrengen aan de VNG.

De personele bezetting van de instellingen die samen een collectieve agenda moeten maken begint duidelijk te worden. De commissies van de Branchevereniging hielden hun eerste vergaderingen en te hopen valt, om met **Hans Veen** (zie in dit nummer) te spreken, dat voldoende directeuren bereid zijn en blijven *corvee* te doen voor de branche. De Branchevereniging beschikt over het kleinste bureau van de drie landelijke instellingen en dat is medebepalend voor de krachtsverhoudingen...

Wim Keizer,
22 maart 2010

Sectorinstituut: voortdurend constructieve en productieve dialoog met anderen nodig

Het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB) wil onafhankelijk analyses kunnen maken, maar is zich er wel van bewust dat het alleen effectief kan opereren in nauwe samenwerking met anderen. Een belangrijke partner daarbij is de Branchevereniging. Het SIOB wil een voortdurende, constructieve en productieve dialoog met de Branchevereniging. Dat staat in het concept-beleidsplan 2010 – 2012 van het SIOB. Het plan is toegezonden aan degenen die zich hadden opgegeven voor de bijeenkomst van “kritische vrienden” op 8 maart. Het SIOB bereekt het concept met o.a. de Commissie Strategie van de Branchevereniging en het db van de Stichting Samenwerkende PSO's. De Raad van Toezicht van het SIOB zal de definitieve versie vaststellen. Het plan moet in april worden aangeboden aan OCW. De minister heeft het SIOB voor 2010 al gesubsidieerd, op voorwaarde dat er een beleidsplan komt met een meer gespecificeerde begroting dan was ingediend voor de subsidieaanvraag (zie ook Nieuwsbrief van januari 2010).

Joint venture

Een andere partner van het SIOB is de Stichting Bibliotheek.nl. Die organisatie wordt beschouwd als een “joint venture” van de Branchevereniging en het SIOB. De taakverdeling daarbij is ruwweg dat de Branchevereniging middelen inbrengt voor de content en het Sectorinstituut middelen (afkomstig van OCW) voor de digitale infrastructuur. Het beleidsplan noemt verder als partners die van groot belang zijn voor een sterk opererend Sectorinstituut de PSO's en NBD/Biblion.

Collectieve agenda

Het plan zegt dat het Bibliotheekcharter zal moeten worden uitgewerkt in een “collectieve agenda”. Het SIOB gaat er van uit dat deze agenda aangeeft wie er verantwoordelijk wordt voor welke activiteiten en mede richting geeft aan het handelen van het SIOB. Lastig is wel dat het SIOB-beleidsplan voor 1 april tot stand moet komen en er nog geen collectieve agenda is.

Zes programma's

Het SIOB wil programmatisch gaan werken. Er zijn zes programma's opgezet, n.l.:

1. Onderzoek & kennisoverdracht;
2. Digitale innovatie;
3. Maatschappelijke verankering;
4. Opleidingen;
5. Certificering;
6. Aangepast lezen.

Gerard van Dijk is programmamanager van Certificering en Aangepast lezen, **Frank Huysmans** van Onderzoek & kennisoverdracht en **Norma Verheijen** van Maatschappelijke verankering. Voor de combinatie Digitale innovatie en Opleidingen is nog een vacature.

Ieder programma kent een doel dat voor de planperiode wordt nagestreefd. Binnen de programma's komen met elkaar samenhangende projecten.

1. Onderzoek & kennisoverdracht

Het meerjarige doel van Onderzoek & kennisoverdracht (de basis voor het hele SIOB) is: "Het op systematische basis verzamelen van kennis over de sector en over relevante maatschappelijke trends en ontwikkelingen en het overdragen daarvan binnen en buiten de sector, zodat het kennisniveau op een hoger niveau komt en er gefundeerde uitspraken gedaan kunnen worden over de effectiviteit van het stelsel en de gewenste verdere ontwikkeling in de richting van een sterk stelsel met een groter bereik."

Voor dat doel worden de volgende projecten uitgevoerd:

- *Bibliotheekmonitor*: doorlopend overkoepelende onderzoeksprogramma;
- *Programmaonderzoek*: stroomlijnen onderzoek, *monitoring* en evaluatie binnen andere programma's;
- *Congres openbare bibliotheken*: tweedaags congres waar kennis over de sector wordt gedeeld met een brede doelgroep en waar wordt getoond wat er in bibliotheekland gaande is
- *Bijzonder hoogleraar*: organiseren en verzorgen van een minorprogramma (bachelorniveau) op het gebied van bibliotheekwetenschap, in het bijzonder m.b.t. openbare bibliotheken, het begeleiden van afstudeerscripties en promotietrajecten en het verrichten van (fundamenteel) wetenschappelijk onderzoek op het terrein van (openbare) bibliotheken en hun veranderende omgeving.
- *Ontwikkelen van prestatie-indicatoren*: nodig voor de meting van de maatschappelijke impact van (het stelsel van) openbare bibliotheken.

2. Digitale innovatie

Het doel van Digitale innovatie is: "Versterken van het stelsel door te investeren in digitale innovatie, via Bibliotheek.nl, zodat de bibliotheken met beter zichtbare en kwalitatief sterke digitale producten gezamenlijk een groter publiek bereiken."

Voor dat doel komen de volgende projecten:

- *Monitoring Bibliotheek.nl*: volgen en registreren van voortgang in de werkzaamheden van Bibliotheek.nl, om OCW in staat te stellen bij te sturen als dat nodig is.
- *Digitale infrastructuur*: medefinanciering van de opbouw van de digitale infrastructuur door Bibliotheek.nl. In de loop der jaren zal de inzet voor dit programma aflopen en wordt het geleidelijk voor een groter deel gefinancierd uit de rechtstreekse geldstroom vanuit OCW. De gelden van het SIOB worden dan voor een groter deel ingezet voor promotie.
- *Promotie digitale diensten*: crossmediale campagne, maar pas nadat de digitale infrastructuur op zodanig niveau is dat de gebruiker kan worden bediend op een niveau dat hij al gewend is van andere dienstverleners.

3. Maatschappelijke verankering

Doel van dit programma is: "Vanuit een samenhangend stelsel de maatschappelijke positie van de bibliotheken versterken binnen het onderwijs en maatschappelijke organisaties teneinde een groter bereik te realiseren."

Projecten zijn:

- *Leesbevordering*: gaat via het door OCW apart gesubsidieerde project *Kunst van Lezen* (samenwerking van SIOB en Stichting Lezen) met als activiteiten: BoekStart, pilots taalachterstanden, cultuurhistorische canon en netwerken leesbevordering vanuit bibliotheken.
- *Mediawijsheid*: een visie ontwikkelen, alsmede activiteiten die bibliotheken ondersteunen bij het vormgeven van lokaal beleid rond mediawijsheid.
- *Leven lang leren*: bibliotheekvernieuwing in de context van *leren* plaatsen en daarmee in alle programma's tegemoetkomen aan de vraag naar multimediale en interactieve 2.0-toepassingen binnen leerarrangementen.

4. Opleidingen

Doel van dit programma: "Kwaliteit en deskundigheid van bibliotheekpersoneel ontwikkelen en versterken in rijkserkende beroeps- en bijscholingsprogramma's."

Projecten:

- *Opleidingsprogramma universitair*: ontwikkelen en implementeren van een rijkserkende beroepsopleiding en een geaccrediteerd bijscholingsprogramma op *strategisch niveau*. Moet onderdeel uitmaken van de certificeringsnormen rond personeelsbeleid.
- *Opleidingsprogramma HBO*: ontwikkelen en implementeren van een rijkserkende beroepsopleiding en een geaccrediteerd bijscholingsprogramma op *strategisch en tactisch niveau*. Moet onderdeel uitmaken van de certificeringsnormen rond personeelsbeleid.
- *Opleidingsprogramma MBO*: ontwikkelen en implementeren van een rijkserkende beroepsopleiding en een geaccrediteerd bijscholingsprogramma op *tactisch en operationeel niveau*. Moet onderdeel uitmaken van de certificeringsnormen rond personeelsbeleid.

5. Certificering

Doel: "Vergroten van de kwaliteit van dienstverlening en de samenhang in het stelsel."

Bijzonderheden: de *Stichting Certificering Openbare Bibliotheken* blijft bestaan, met in het bestuur 2 leden op voordracht van de Branchevereniging, 2 op voordracht van de VNG en 1 op voordracht van het SIOB. Het personeel komt echter in dienst van het SIOB en directeur wordt de programmamanager Certificering, Gerard van Dijk.

Het SIOB zegt dat het netwerk kwalitatief alleen goed kan functioneren als er een goede, eenduidige ondersteuning op provinciaal niveau plaatsvindt. De rol van de PSO's wordt meer en meer van belang. De PSO's dienen betrokken te worden bij het programma voor certificering. Om de kwaliteit te garanderen en op een hoger plan te brengen zullen PSO's ook zelf gecertificeerd

moeten worden. Het SIOB vindt dat dit een verplichte subsidievoorwaarde voor de provincies zal moeten zijn.

Projecten:

- *Certificering Openbare Bibliotheken*: nieuwe, gedifferentieerde kwaliteitsnormen vaststellen door Branchevereniging en VNG. Toetsing/audits alle bibliotheken voor eind 2013. Doel is meer dan 80% gecertificeerd te hebben.
- *Certificering PSO's*: gedifferentieerde kwaliteitsnormen vaststellen voor PSO's, op initiatief van het SIOB door de Branchevereniging in samenwerking met IPO. Toetsing/audits alle PSO's. Handreikingen voor de provincies bij de vormgeving van het provinciaal bibliotheekbeleid. Doel: alle PSO's gecertificeerd als netwerkpartner.
- *Keurmerk informatiearchitectuur*: nieuwe standaarden opstellen voor de informatiearchitectuur (bibliotheeksystemen, RFID-labels en nationale bibliotheekkaart)
- *Wetgeving*: ondersteuning bij de inhoudelijke opzet van aangepaste wetgeving. Het charter zegt dat de Wet op het Specifiek Cultuurbeleid aanpassing behoeft.

6. Aangepast lezen

Doel: "Faciliteren van de algemene lectuur- en informatievoorziening in aangepaste vorm, voor de vergroting van de participatie van leesgehandicapten aan de samenleving. De producten voor leesgehandicapten onder bereik van een bredere doelgroep brengen."

Projecten:

- *Collectiebeleid aangepaste lectuur*: innoveren van het collectiebeleid aangepaste lectuur en vergroten van keuze.
- *Bereik vergroten*: meer potentiële lezers bereiken.
- *Doelgroep verbreden*: uitbreiden van de groep gebruikers, ophogen van het gebruik van 10% naar 25% van de potentiële eindgebruikers.

Bij het concept-plan zat nog geen gespecificeerde begroting.

Benoemingen Sectorinstituut

Per 1 juni 2010 begint **Leo Voogt** als directeur van het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB). Tot die tijd is **Bart Drenth** (Berenschot) nog interimmanager.

Voorzitter van de Raad van Toezicht is geworden **Frank de Grave** (oud-*chief financial officer* DSB Bank en voormalig VVD-politicus).

Overige leden van de Raad van Toezicht werden **Hans van Velzen** (OBA), **Ton Brandenburg** (Zeeuwse Bibliotheek) en **Josje Calff** (UB Leiden, bekend van het rapport-Calff uit 2008 en van de Regiegroep Bibliotheekinnovatie in 2009). Er wordt nog gezocht naar een vijfde lid.

Leo Voogt (50) is nu directeur van het Haagse Museum Meermanno-Westreenianum. Eerder was hij *Director Global Library Relations* bij wetenschappelijk uitgever Elsevier, directeur van de Koninklijke Vereniging van het Boekenvak (KVB) en secretaris-generaal van de IFLA. Daarvoor werkte hij bij de Koninklijke Bibliotheek (KB) en de Raad voor Bibliotheekwezen en Informatievoorziening (Rabin).

Benoemingen Bibliotheek.nl

In het bestuur van de Stichting Bibliotheek.nl zijn drie van vijf plaatsen bezet.

Voorzitter is geworden **Wim van Drimmelen** (oud-directeur KB). Bestuursleden op voordracht van het bestuur van de Branchevereniging zijn geworden **Henriëtte de Kok** (Midden-Brabant) en **Eppo van Nispen** (Delft). De directeur (tevens bestuurder) van het Sectorinstituut moet nog twee bestuursleden voordragen.

Zie verder ook: www.bibliotheek.nl, onder *Over ons*.

Signalering

Hans Veen: corvee van leden nodig en gelden bibliotheken

“Het beroep dat de nieuwe verenigingsstructuur met commissies doet op leden, inclusief hun inzet in andere netwerkgerma, is fors. Bijna de helft van de directeurs zal op een of andere wijze ‘corvee’ moeten doen in de branche.”

“Het totaal aan apparaatskosten van de drie organisaties is groter dan voorheen de VOB. Dat is verantwoord als de *output* meer dan evenredig gaat toenemen. Uit de plannen blijkt dat wel, maar uit de resultaten zal dat zichtbaar moeten worden. Een uitdaging.”

“Het VOB-bureau beschikt over het kleinste apparaat van alle drie. Dat is medebepalend voor de krachtsverhoudingen.”

Dit zijn drie (van tien) *waarnemingen* die **Hans Veen**, scheidend interim-manager bij de Branchevereniging, doet in *Bibliotheekblad* 3/2010 (18 februari 2010).

Hans geeft daarnaast zijn indrukken van de gevolgen van het beleid van OCW in een artikel met als kop *Ontvlechting in volgende fase*.

Eenduidige structuur versus ratio

Volgens hem is de komst van een “sectorinstituut” een gevolg van dwingende bestuurlijke logica die minder met ratio dan met de behoefte aan een eenduidige structuur te maken heeft en die je soms moet accepteren in het gesubsidieerde publieke domein. De VOB had daaraan kunnen ontsnappen door zelf twee jaar geleden al te komen met een initiatief tot splitsing van taken (waar Hans indertijd voorstander van was). Dat had veel tijd, energie en geld kunnen schelen en veel voordelen gehad: regie in eigen handen. “Nu moest met enig geduw en getrek in de afgelopen vijf maanden geprobeerd worden wat regie te ontfutselen aan externe consultants en het departement om op basis daarvan weer meer als gelijkwaardige partner mee te werken, in plaats van als ‘slachtoffer’ gepiepeld te worden.” Hans zegt wel dat het beter ging naarmate 1 januari 2010 naderde en het realisme de overhand kreeg. Goede relaties tussen de nieuwe instellingen en OCW zijn noodzakelijk. De kunst is nu daarin de besluitvorming te beïnvloeden ten eigen bate. In geval van nood kunnen conflicten en obstructie worden ingezet, aldus Hans Veen (ook zelf consultant – wk).

Draconische ingrepen

Hans raadt de Branchevereniging aan snel de eigen rol en positie duidelijk te maken. Daar is nog veel werk te verrichten, vooral voor het nieuwe bestuur, de commissies en de directeur. “Het feit dat de overheden voor soms draconische ingrepen in de eigen begrotingen staan en daarmee soms wat makkelijk de problemen afwentelen op subsidie ontvangende instellingen, is een extra reden voor een snelle en krachtige profilering.”

Hele digitale winkel

Hans noemt het prima dat de “hele digitale winkel” van de sector het afgelopen jaar eens goed is geëvalueerd. “Er waren te veel versnipperde activiteiten die te veel geld en te weinig echte resultaten lieten zien. Een noodzakelijke ronde van sanering dus.” *Bibliotheek.nl* zal volgens hem voor meer bundeling, focus en regie kunnen zorgen, maar er moet nog veel gebeuren. “Medio 2010 zal dan de vraag op tafel liggen op welke wijze de bibliotheken ook zelf collectief middelen gaan vrijspelen om te investeren in de ontwikkeling van de digitale bibliotheek.”

Beperkte communicatie

Hans vindt het een grote omissie dat voor de nieuwe Branchevereniging geen personele inzet is gepland voor externe profilering. “Bij de start zal het bureau het moeten doen met beperkte middelen en dus beperkte externe communicatie.”

Bungelen

Hij vindt ook dat de ontvlechting niet in alle gevallen heeft geleid tot het logisch onderbrengen van taken. Hij noemt het merkwaardig dat in een sector die aan de vooravond staat van een forse uitstroom van professionals en die zich opmaakt voor een nieuwe oriëntatie op doelen, resultaten en professionaliteit projecten als *Goudklompjes* en de *Library School* nog geen nieuwe groep van eigenaren hebben kunnen vinden. Tot zijn verbazing bungelen deze twee waardevolle initiatieven nog tussen wal en schip.

Bazen

Hans wil de rol van “bazen” niet overschatten, maar vindt wel dat de wijze waarop de directeurs van Branchevereniging, Sectorinstituut en Bibliotheek.nl het gaan aanpakken één van de bepalende factoren is voor een energieke en succesvolle start in de top van de branche.

Drie commissies bij Branchevereniging rond

In de Nieuwsbrief van februari stond de samenstelling van de Commissie Marketing van de Branchevereniging (door het personeel nog of weer als *VOB* aangeduid, zonder dat er door het bestuur een voorstel over de naam aan de leden is gedaan en de fusie met de *WOB* nog moet plaatsvinden - wk).

Inmiddels zijn ook twee andere commissies ingevuld.
De samenstelling is:

Strategie en Public Affairs:

- **Marianne Bakker** (Rivierenland);
- **Sjaak Driessen** (Wageningen);
- **Harry van der Klink** (Rotterdam);
- **Christine Kempkes** (Amstelland);
- **Huub Leenen** (Spijkenisse, voorzitter);
- **Jellie Tiemersma** (Bibliotheekservice Fryslân);
- **Jannie van Vugt** (Oosterschelde);
- **Chris Wiersma** (Almere, portefeuillehouder bestuur).

Digitale Bibliotheek:

- **Jos Debeij** (Deventer, portefeuillehouder bestuur);
- **Mark Deckers** (Blauwe Brug, Rijnbrink);
- **Eppo van Nispen** (Delft);
- **Hans van Prooijen** (Biblionet Drenthe, voorzitter);
- **Karolien Selhorst** (Vlissingen);
- **Pieter Thijssen** (Plusbibliotheken);
- **Rob Visser** (OBA);
- **Mannes Westra** (Kopgroep).

Zoals in februari werd gemeld, wacht de Commissie HRM & werkgeverszaken op de daadwerkelijke fusie van VOB en WOB, waarin om nog niet nader verklaarde redenen vertraging is opgetreden, ondanks het feit dat beide verenigingen sinds 1 januari 2010 één bestuur hebben.

Kamercommissie: niet te makkelijk omgaan met stelselverantwoordelijkheid

Staatssecretaris **Marja van Bijsterveldt** (CDA), die de afgetreden minister **Ronald Plasterk** (PvdA) is opgevolgd als verantwoordelijk bewindspersoon voor cultuur (waaronder bibliotheken), zal bij de VNG de zorgen van de Vaste Kamercommissie OCW over gemeentelijke bezuinigingen op bibliotheekwerk overbrengen.

Dat belofde zij 17 maart in de vergadering van de Kamercommissie over bibliotheekvernieuwing. De aanvankelijk voor 10 maart geplande vergadering was uitgesteld naar 17 maart.

In de maling nemen

“Als we nieuwe dingen neerzetten met OCW-gelden, maar dan vervolgens vestigingen moeten sluiten door gemeentelijke bezuinigingen, zitten we elkaar in de maling te nemen. Dat is water naar de zee dragen en ik zie het wel als een verantwoordelijkheid van de staatssecretaris daar iets aan te doen.” Dat zei Kamerlid **Hans van Leeuwen** (SP) op de eerste reactie van de staatssecretaris op zijn eerder uitgesproken zorg over gemeentelijke bezuinigingen. Van Bijsterveldt had betoogd dat er in Nederland gemeentelijke autonomie heerst. “Ook gemeenten moeten hun prioriteiten stellen. Daar ga ik niet op inspringen. Maar ik heb wel begrip voor uw zorg.” Van Leeuwen

wees er op dat de staatssecretaris de stelselverantwoordelijkheid heeft en zich er dus niet zo makkelijk van af kan maken. Daarop beloofde Van Bijsterveldt de VNG te zullen aanspreken op haar medeverantwoordelijkheid voor een sterk stelsel. Zij wees er wel op dat OCW vooral de digitale bibliotheek mogelijk maakt en dat die bij de mensen thuis komt. Van Leeuwen attendeerde evenwel op het grote belang van fysieke vestigingen en zei te hopen dat zij ook dat voor het voetlicht wil brengen.

Deventer

De Kamercommissie ging ook weer in op de vorig jaar april aangenomen motie een innovatie- of expertcentrum in Deventer te vestigen. Maar Plasterk toonde zich daar toen meteen al terughoudend in en had in de brief van 15 december 2009 aan de Kamer (zie Nieuwsbrief december 2009) geschreven dat er helemaal geen innovatiecentra komen, maar *expertnetwerken*. Met name Kamerlid **Mark Harbers** (VVD) pruttelde nog wat over een innovatiecentrum in Deventer en zei dat “netwerken” hem deden denken aan vreselijk veel bijeenkomsten waar mooie, *glossy* boekjes uit voortkomen waar hij er al te veel van gezien had. Verder vroeg hij zich af of de digitalisering wel op schema ligt.

Wetswijziging

Volgens staatssecretaris Van Bijsterveldt gaat het allemaal goed. Er komt een collectieve agenda van de Branchevereniging, het Sectorinstituut en de Stichting Bibliotheek.nl. De ontvlechting van de VOB was goed gelukt. De nieuwe instituten pakken hun verantwoordelijkheden op. Zij wees er ook op dat OCW werkt aan de opstart van een wijziging van de Wet op het Specifiek Cultuurbeleid uit 1987, zoals in het Bibliotheekcharter is aangegeven. Dingen uit het charter moeten vertaald worden naar de wet maar dat eist een vloeiende overgang. Van Leeuwen wilde weten of de Wet op het Specifiek Cultuurbeleid wordt opgetuigd of dat er een nieuwe Bibliotheekwet komt, maar daar wilde Van Bijsterveldt nog niet direct een uitspraak over doen. Wat de innovatiecentra betreft, zei ze dat het niet goed is om instituten op instituten te stapelen, maar dat het er om gaat mensen bij elkaar te brengen. Er moeten voor Deventer geen valse verwachtingen gewekt worden. Ze kondigde aan dat het Sectorinstituut in het najaar met een voorstel over de netwerken zal komen. Harbers zei zich pas gerust te voelen als ze met “netwerken” niet iets vaags bedoelt. Van Bijsterveldt herhaald dat het Sectorinstituut in de herfst met een voorstel over netwerken zal komen, waarin wordt gesproken over marketing, HRM en collectiebeleid.

E-boeken

Ook e-boeken kwamen ter sprake. **Nicolien van Vroonhoven** (CDA) had ontdekt dat er op Bibliotheek.nl nog niets kan met e-boeken. Van Bijsterveldt antwoordde dat er in 2010 aan gewerkt wordt en dat er al wel *pilot-projecten* zijn. Van Vroonhoven drong er op aan niet achter de feiten aan te lopen en daar was de staatssecretaris het van harte mee eens “Bibliotheek.nl is in overleg met de uitgevers.”

Bibliobussen

John Leerdam (PvdA) toonde zich bezorgd over de bibliobussen. Van Bijsterveldt zei dat ze het Sectorinstituut zou kunnen vragen de situatie met cijfers in beeld te brengen, maar ze vroeg zich er wel bij af of het verstandig is er veel aandacht aan te besteden, daar het om lokaal beleid gaat. Waarop Leerdam verklaarde bij werkbezoeken te hebben gemerkt dat er zorgen zijn en dat hij toch graag de cijfers zou hebben. Hij wilde weten wat “we” er aan doen om de bibliobus niet verloren te laten gaan. Van Bijsterveldt stelde voor ook dit onderwerp bij de VNG neer te leggen. Leerdam zag dat als een toenadering, maar zei erbij dat hiermee zijn zorg over de bibliobussen niet zo maar verdwenen is. “Nog heel veel mensen gebruiken de bus en het is een essentiële voorziening. Neem dat mee naar de VNG. Wij willen daar graag een brief over.” Van Bijsterveldt beloofde dat te zullen doen.

Functie PSO's

Van Leeuwen wilde weten of de PSO's een andere functie krijgen. Van Bijsterveldt antwoordde dat het niet direct om andere taken gaat, maar om het regelen van een basispakket in het Bibliotheekcharter. Om het takenpakket meer te uniformeren. Naast het basispakket kunnen er aanvullende pakketten zijn. De uniformering zit in het basispakket.

Ze beloofde tot slot nogmaals de zorgen van de Commissie aan de VNG over te brengen. In 2010 komt er een voortgangsrapportage.

John Leerdam was blijkbaar niet geheel gerustgesteld en vroeg om een VAO (volgens de [begrippenlijst](#) van de Tweede Kamer een kort plenair debat ter afronding van een algemeen overleg van een Kamercommissie). Wordt dus vervolgd.

Signalering

Henk Kraima (CPNB): Blijven bibliotheken voor boek ‘Nederland leest’ betalen?

“In alle gemeentes staan bibliotheken onder druk. Ik ben benieuwd of zo’n campagne als ‘Nederland leest’ overeind kan blijven.”

Dat zei **Henk Kraima**, de scheidend directeur van de *Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB)*, in een interview in de speciaal aan de Boekenweek gewijde boekenbijlage van *NRC Handelsblad* van 5 maart 2010.

De interviewster, **Elsbeth Ety**, vroeg hem wat voor effect de aangekondigde bezuinigingen op cultuur zullen hebben voor de CPNB.

Kraima antwoordt dat de CPNB niet afhankelijk is van overheidssubsidies, maar betaald wordt door de boekverkopers, de uitgevers en de bibliotheken, die elk per jaar vier ton storten. Indirect kunnen de bezuinigingen van de overheid de CPNB wel treffen, zoals in het voorbeeld van ‘Nederland leest’. “Wij bedenken dat het aardig is om het boek dat daarin centraal staat weg te geven, maar de bibliotheken betalen dat. Nu moeten ze zich gaan afvragen of ze er nog geld in kunnen steken.”

PVV

Etty vroeg ook of de CPNB er last van kan krijgen dat cultuur volgens een partij als de PVV tot de "linkse hobby's" behoort. Kraima antwoordde: "Dat is het populisme ten top. Je kunt onmogelijk volhouden dat alleen linkse mensen gebruik maken van de bibliotheek of van boeken houden. Cultuur is grensverleggend en bedoeld voor nieuwsgierige mensen. Rechtse populistten mikken op kiezers die alles willen terugdraaien. Voor de culturele infrastructuur zou het rampzalig zijn als de PVV aan de macht komt. Laten we vooral wakker blijven met z'n allen."

E-boeken

Etty vroeg hem ook of e-boeken een rol spelen in de Boekenweek. Kraima: "Een e-boek is geen boek, en wie een e-boek koopt krijgt daar dus niet het Boekenweekgeschenk bij cadeau. Maar het jubileumboek *Titaantjes waren we* met die 75 schrijversbrieven kan tijdens de Boekenweek gedownload worden. We zullen zien hoe het loopt. Vooralsnog verwacht ik van het algemene boek nog weinig van het e-boek. Voor studieboeken en wetenschappelijke boeken ligt dat mogelijk anders."

Internationale contacten: samenwerking instellingen

Marian Koren, bij de oude VOB verantwoordelijk voor het wetenschappelijke bureau en uit dien hoofde ook voor internationale contacten, wordt twee dagen per week ingezet voor het secretariaat van de Federatie van Organisaties in het Bibliotheek-, Informatie- en Documentatiewezen (FOBID, ofwel *Netherlands Library Platform*).

Dit als resultaat van het feit dat de FOBID, de Koninklijke Bibliotheek (KB), het Sectorinstituut (SIOB) en de Branchevereniging overeenstemming hebben bereikt over samenwerking op het gebied van internationale contacten. Het FOBID-secretariaat wordt gehuisvest bij de KB. SIOB en FOBID leveren een financiële bijdrage. De Branchevereniging stelt Marian Koren ter beschikking om twee dagen per week dit secretariaat gaat bezetten. Tot de taken behoren:

- FOBID-bureau;
- Secretariaat juridische commissie FOBID;
- Internationaal aanspreekpunt voor de samenwerkingspartners.

Marian doet dit werk naast haar nieuwe parttime functie als senior beleidsadviseur bij de Branchevereniging

Signalering

Totale hoeveelheid informatie dit jaar 1,2 ZB

De mensheid zal dit jaar 1200 Exabyte (EB), ofwel 1,2 Zettabyte (ZB), aan informatie gecreëerd hebben. In 2005 was dat nog 150 Exabyte. Dat schrijft *The Economist* van 27 febr – 5 maart in een *special report* met de titel *The data deluge*.

Het onderwerp wordt van verschillende kanten belicht. Het komt er op neer dat er grote voordelen zijn, maar ook nadelen.

Informatiemanagement wordt belangrijker.

Er is geen mens meer die in een bepaald vakgebied een totaal overzicht kan hebben. Zelf in één klein gebied van bijvoorbeeld de gezondheidszorg zou een specialist al 21 uur per dag bezig moeten zijn om de vakliteratuur bij te kunnen houden. Het antwoord is: dezelfde computers die de informatievloed mogelijk maken ook inzetten om te selecteren. In de gezondheidszorg is de trend al: *evidence-based medicine*: de computer stelt de diagnose. Maar daar zitten ook risico's aan vast. De grootste zorg is dat systemen kunnen uitvallen. Een andere zorg is de enorme hoeveelheid energie die nodig voor het verwerken van gegevens. Maar tot slot wordt vastgesteld dat er altijd al meer informatie is geweest dan mensen aankunnen. Dat die kloof nu groter wordt, zou geen reden voor alarm moeten zijn. Onze menselijke systemen zijn door de evolutie al ingesteld op selecteren van informatie en beslissingen nemen in kritische omstandigheden. Mensen vinden nieuwe manieren om informatie te comprimeren en hanteerbaar te maken.

Het *report* eindigt met de bekende vraag van **T.S. Eliot**: waar is de wijsheid die we hebben verloren in kennis en waar is de kennis die we hebben verloren in informatie?

Om de toename van informatie te illustreren, geeft The Economist bijgaande tabel:

Eenheid	Omvang	Betekenis
Bit	1 of 0	Binary digit (1 of 0).
Byte (B)	8 bits	Voldoende voor de weergave van een letter of cijfer in computercode.
Kilobyte (KB)	1000, of 2^{10} bytes	Van <i>duizend</i> in het Grieks. Eén pagina getypte tekst is 2 KB.
Megabyte (MB)	1000 KB; 2^{20} bytes	Van <i>groot</i> in het Grieks. Het complete werk van Shakespeare is 5 MB. Een popsong is ongeveer 4 MB.
Gigabyte (GB)	1000 MB; 2^{30} bytes	Van <i>gigant</i> in het Grieks. Een twee uur durende film kan worden gecomprimeer tot 1 à 2 GB.
Terabyte (TB)	1000 GB; 2^{40} bytes	Van <i>monster</i> in het Grieks. Alle gecatalogiseerde boeken in de <i>Library of Congress</i> bevatten samen 15 TB.
Petabyte (PB)	1000 TB; 2^{50} bytes	Alle brieven die de Amerikaanse post-dienst dit jaar aflevert bevatten ca. 5 PB. Google handelt ongeveer 1 PB per uur af.
Exabyte (EB)	1000 PB; 2^{60} bytes	Komt overeen met 10 biljoen exemplaren van <i>The Economist</i> .
Zettabyte (ZB)	1000 EB; 2^{70} bytes	De totale hoeveelheid informatie die dit jaar bestaat zal naar verwachting ca. 1,2 ZB zijn.
Yottabyte (YB)	1000 ZB; 2^{80} bytes	Nu nog te veel om zich te kunnen voorstellen.

Mogen in bibliotheken alle websites bekeken worden?

Wat doen bibliotheken eraan om te zorgen dat kinderen via bibliotheekpc's niet met porno in aanraking kunnen komen? Dat was half februari het onderwerp van een korte e-maildiscussie tussen enkele leden van het Netwerk van Directeuren (NvD). De aanleiding was de signalering dat een medewerkster van een TROS-programma de genoemde vraag stelt aan bibliotheken. In dit programma worden onderwerpen behandeld waarover **Joost Eerdmans** (voormalig Kamerlid LPF en thans wethouder in Capelle aan den IJssel) een mening heeft, waar mensen op kunnen reageren.

Sociale controle, mediacoach

Uit de e-maildiscussie bleek dat het beleid van de bibliotheken (althans van de directeuren die reageerden) uiteenloopt. Een aantal directeuren heeft geen beleid laten vaststellen, maar gaat ervan uit dat er voldoende sociale controle is. Ook wordt gewezen op de eigen verantwoordelijkheid van de ouders. Er wordt ook een taak gezien voor de mediacoach. En er zijn ouderavonden waar ouders op allerlei zaken wordt gewezen en zij vragen kunnen stellen.

Verbod in reglement

Enkele anderen gaan verder. Zo heeft een bibliotheek in het reglement en bij de internetcomputers staan dat het bekijken van sites met een pornografisch, gewelddadig of discriminerend karakter in de bibliotheek *verboden* is. En dat de bibliotheek zich het recht voorbehoudt steekproefsgewijs te controleren of klanten zich hieraan houden. Wijzen op de verantwoordelijkheid van de ouders en op de goede rol van mediacoaches wordt door deze directeuren iets te vrijblijvend bevonden en onvoldoende aansluitend op het huidige juridische (zorgplicht) en maatschappelijke klimaat.

Filtering

Ook is er een bibliotheek die filtering heeft op anonieme publiekspc's. Deze bestaat uit een landelijk bijgehouden *whitelist* uit de G!ds, aangevuld met de websites in de Aquabrowser-catalogus (d.d. 2007). Met behulp van Webguard (Appsoftware) wordt deze whitelist beheerd en geïmplementeerd op de publiekspc's. Op internetpc's voor studie is in deze bibliotheek geen filtering, zolang de gebruikers zijn ingelogd met een account dat op basis van legitimatie aan de balie is aangevraagd. Op deze plaatsen is wel toezicht (door rondlopende medewerkers en meekijksoftware) en worden er huisregels gehandhaafd.

Agenderen

Een deelnemer aan de discussie pleitte ervoor dit onderwerp maar eens op de agenda van de Branchevereniging te zetten. Overigens heeft het NvD sinds eind februari ook een eigen *ning*-community voor dit soort discussies:

<http://netwerkvandirecteuren.ning.com/>.

Biebwatch: meerdere verhalen over de toekomst

Heeft de openbare bibliotheek nog toekomst en zo ja wat voor toekomst? Die vragen kwamen aan de orde tijdens een door ProBiblio op 16 februari in Amsterdam georganiseerde Biebwatch-bijeenkomst met de titel: *Het verhaal van de toekomst*.

Zoals verwacht kon worden, werden het meerdere verhalen, met meer vragen dan antwoorden. Een deel van de presentaties is inmiddels gepubliceerd op de website van ProBiblio:

<http://www.probiblio.nl/activiteiten/agenda-archief/biebwatch-bijeenkomst-het-verhaal-van-de-toekomst.aspx>.

Diepzinnige vraag

Dagvoorzitter was **Felix Rottenberg**. Aan het eind vroeg hij **Bart Drenth**, interim-manager Sectorinstituut, wat hem is opgevallen in het bibliotheekwerk. Dat is, vond Bart, de enorme behoefte om alsmaar weer de diepzinnige vraag te stellen: *waar zijn we eigenlijk voor?*

Bart herhaalde wat hij ook in een interview in de Nieuwsbrief van maart 2006 zei: hij was diepgaand beïnvloed door **Kees Hillen** van AVRO Klassiek. Die leerde hem wat klassieke muziek is. "Zo'n soort rol zou ik willen voor de bibliotheken."

Al eerder was vastgesteld dat daar een opleiding voor nodig is die naast alles wat er nog meer bijgebracht moet worden voldoende aandacht heeft voor meegeven van *culturele bagage*.

Vijf sprekers

Sprekers op de dag waren achtereenvolgens:

- **Caro van Dijk** van de BV *Total Identity*. Bibliotheken kunnen kiezen voor een merkscenario (onderscheidend zijn) of een identiteitsscenario (verbanden leggen, aandacht voor inhoud). Van drie mogelijke rollen (Dinosaurius van de kenniseconomie – boeken, Supermarkt van de informatiemaatschappij – retailformules of *Smart agent* in een *open-source*-omgeving – gepersonaliseerde dienstverlening) gaf zij de voorkeur aan de laatste.
- **Dimitry van den Berg**, marketingmanager van museum Het Dolhuys. Doel van dat relatief kleine, Haarlemse museum is: bijdragen aan destigmatisering van mensen met een psychiatrische aandoening. Boodschap: zelf goed kijken welke financiers en typen klanten je hebt en dat kan heel goed met eenvoudige, niet-kostbare middelen. Een weg zoeken tussen de missie en de klantenbehoeften.
- **Sander Knol**, algemeen directeur van Meulenhoff Boekeriej. Hij had zorgen over de plannen van bibliotheken (professionele marketing en inrichting, maar wel bijna gratis dienstverlening) die concurrerend zouden kunnen werken voor uitgeverijen en boekhandels. Op concurrentie rond e-books van andere partijen (internetboek-handels, Apple, Google) dan de traditionele boekenwereld (uitgevers, boekhandels) had hij nog geen antwoord.
- **Caroline Damwijk** van de Libris-boekhandels. Internetboekhandel Bol.com wordt een behoorlijke concurrent. In 2010 zou de doorbraak van het e-book kunnen komen. Daar is Libris ook mee bezig. (Dat bleek een paar weken later uit advertenties van Libris met de e-reader van *BeBook*. Bol.com

werkt met Sony - wk). Haar boodschap, maar aanleiding van een discussie over het feit dat mensen niet te veel willen betalen voor een e-boek: blijf uitdragen dat kwaliteit geld kost.

- **Pim van den Berg**, "straatloog". Kijkt wat er op straat gebeurt en heeft daarvan een kaleidoscoop van foto's en films gemaakt met zijn doorlopend commentaar erbij. Zei over bibliotheekgebouwen: zorg ervoor dat de architect niet te dominant wordt, want dan wordt de bibliotheek te steriel. Goed weten wat je zelf wilt en desnoods ruzie maken met de architect (die vooral naar vorm en stijl kijkt en minder naar het gebruiksdoel).

Colofon

De Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk is een uitgave van de volgende 9 organisaties: Biblionet Drenthe, Biblioservice Gelderland, Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken (SFB), BibliotheekService Centrum Utrecht (BiSC), ProBiblio (Noord- en Zuid-Holland), Zeeuwse Bibliotheek, Cubiss (Noord-Brabant), Bibliotheekhuis Limburg en Vereniging Netwerk van Directeuren (NvD)

De relatie tussen deze 9 organisaties en de redacteur is geregeld in een redactiestatuut.

De Nieuwsbrieven zijn digitaal ontsloten op de website van de Vereniging Netwerk van Directeuren,
www.libraryservices.nl/nvd/

Feiten en opinies

"Comment is free, but facts are sacred".

De feiten zijn de feiten. Die behoren zo correct mogelijk te worden weergegeven. Daar mag u de redacteur op aanspreken.

Opinies, van wie dan ook, zijn maar opinies, maar wel beter naarmate ze meer op feiten steunen of althans niet met de bekende feiten in tegenspraak zijn.

Opinies mag u aanvechten. Graag zelfs. De bibliotheekvernieuwing verdient discussie in het openbaar. Reacties worden geplaatst als voornaam, achternaam en (indien aanwezig) functie vermeld worden. Ze kunnen worden gemaild aan wkeizer@soobbozh.nl.